

gælder de mange store kanaler, som i stor udstrækning afleder flodvand.

Alle love og sædvaner, som gælder vandregulering („Waterstaat“), er særegne for Nederlandene. Formålet har været at beskytte liv og ejendom mod vand fra havet, indsøerne og vandløbene. En stor del af de offentlige grundbesiddelser i Nederlandene (kommunale og statslige) kan føres tilbage til sådanne beskyttelsesforanstaltninger. Således er bl. a. hele kystlinjen med klitter og dæmninger offentlig ejendom. Klitområdet tjener dog også som filter for drikkevand.

Kul, mineraler, olie etc.

Det er et omtvistet punkt i nederlandsk retslære, hvorvidt staten skal betragtes som ejer af de naturrigdomme, som befinder sig under jorden. Spørgsmålet synes dog kun at have teoretisk interesse, idet det er uomtvistet, at staten — og kun den — kan give *koncession* til udnyttelse af kul, olie- og andre forekomster under jorden. Selv grundejeren har behov for en sådan koncession.

Det kan i denne forbindelse være af interesse at referere artikel 76 m og 76 n i den hollandske ekspropriationslov:

76 m. I henhold til beslutning taget af os (d. v. s. monarken) kan fast ejendom eksproprieres til fordel for staten, når dette er nødvendigt af hensyn til tørve- og brunkulsforsyningerne

76 n. 1. Ekspropriation finder kun sted, når ejendomme ikke kan fås ved mindelig aftale.

Skov.

Holland har et areal på 36 120 km², hvoraf skov udgør 2 640 km². Ejendomsforholdene for skovene er følgende:

Staten	20 pct.
Kommuner	15 -
Stiftelser	7 -
Private med klausul	28 -
Private i øvrigt	30 -

Statens skovpolitik går ud på at få belagt mest muligt af den privatejede skov med klausul om, at områderne ikke må sælges eller udnyttes til andre formål (jfr. procentopstillingen ovenfor).

For alle skove i Holland gælder for øvrigt meget restriktive bestemmelser med hensyn til hugst. Den nye skovlov af 20. juli 1961 er i så henseende skærpet i forhold til tidligere.

Landbrugsjord.

Den nederlandske stat ejer den jord, som indvindes ved inddæmning og tørlægning af tidligere søområder — i første række Zuidersøen. På denne måde er staten kommet i besiddelse af 1 100 km² landbrugsjord af det totale dyrkede areal på ca. 25 500 km². Det meste af jorden bortforpagtes på 12 eller 6 års kontrakter, som regelmæssigt fornyes. Staten selv driver ikke landbrug på de indvundne områder.

Ekspropriationsloven giver adgang til at ekspropriere grunde, „når det er vigtigt af hensyn til det almene velfærd at forbedre jordens udbytte“ (art. 122). Bestemmelsen har ingen praktisk betydning.

Byarealer.

Al ekspropriation er meget omstændelig i Holland. Også når det gælder byplanlægning, foretrækker man derfor regulære køb, selv om hjemmelen for ekspropriation til f. eks. boligbyggeformål er til stede (art. 77).

Ekspropriation finder kun sted mod fuld erstatning.

II.

Offentlig virksomhed.

A. Staten.

Principper.

Med den nuværende politiske konstellation i Holland er det den officielle politik, at staten kun skal engagere sig i økonomisk virksomhed, når dette er påkrævet af almene hensyn. Efter den nuværende regerings opfattelse er staten for stærkt engageret i næringslivet, og administrationen undersøger nu, hvilke muligheder der er, for at staten kan overdrage en del af sine interesser til private.

Statsvirksomheder („Staatsbedrijven“).

Nedenfor gives en fortegnelse over de nederlandske såkaldte statsbedrifter (reguleret ved driftsloven af 21. juli 1928). Disse foretagender var alle oprindeligt rene „statstjenester“. For at lette deres drift og